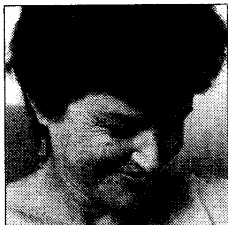

24.5.2002

בן אדם שאפשר לצרף אותו אל שולחן

השכל הישר / ונהנית ממזון וממוסיקה // על הברזלים הקרים של הרצון / מעבר לכל הסיפורים הצודקים / תחבק אותי ברוך, ריבוני, ואל תתייחס לדמעותי (נשב על הגדר).

אלמלא היתה חמוטל בריוסף חושפת, בשיר הזה ובשירים נוספים בספר, את הטרגדיה שפקדה אותה כאשר איבדה בן - לא הייתי מעז לגעת בזה. אבל דווקא הנגיעה בליבת הכאב שלה מגלה את הטון השפוי, הקומוניקטיבי, הענייני, שאליה היא מצליחה להגיע בטובים שבשיריה. היא יודעת היטב כי הוועות הגדולות של ההיסטוריה - השואה, המלחמות, הברוטליות ההמונית - לא עברו עליה. העט שלה לא מספר לנו על הרעשים הקולקטיביים האדירים שלנו (הנסיון שהיא עושה בשנים האחרונות להתחבר אל שירה רתית שנכתבת היום - לא נראה לי משכנע. בעיקר כיוון שאין בשיריה שלה ערגה רתית של ממש). לכן, היא לא מהפכת עולמות בכתיבתה. ודווקא לכן היא אמינה, ואנושית, וחפה מצעקנות, כאשר היא כותבת על עולמה הפרטי שנקרע. היא כותבת בקולה של אשה שמשיכה - גם אחרי השכול - לענות בכתיבות לטלפונים, לשמור על כושר, להנות ממזון ומוסיקה, ולבקש מאלוהי הכופרים רק מה שאפשר לבקש מגבר אחד בשר ודם.

חמוטל בריוסף. שון שפוי

התרגלנו לצפות בעברית לשירים שחותרים אל הקצוות של הבשר ושל הרוח ושל המלה. אני עדיין מצפה לשירים כאלה. אבל תמונה רחבה של שירה, טוב יהיה אם תכיל גם מסורת אחרת. וזו מסורת שחמוטל בריוסף נאמנה לה בתשעה ספרי השירה שלה, ובמיוחד בספר החדש. היו תקופות, והיו תרבויות, שבהן כתיבת שיר לא היתה רק דרכו של הגאון האפל לזעזע את הקורא, אלא גם דרכו של המשכיל המתורבת להוציא את חווייתו אל רשות הרבים. ולעשות זאת בתבונה, בחושמיה, ביושר, בלשון בהירה. שירה עשויה להיות גם משהו שאנשים בני תרבות עושים ברמעות שלהם, כאשר הם מתרגמים אותו לשיחה טובה, ליד מאכל חם, מול אוויר קשובה.

calderon@post.tau.ac.il

את האנשים לטובים או רעים, עקומים או ישרים, מציע הביטוי הזה לחלק אותנו לכאלה שאפשר לצרף אותם אל שולחן, שבו אוכלים משהו ומשוחחים, ולכאלה שיחרסו את הטעם של האוכל ברגע שבו יצטרפו לשולחן ויתחילו לרבר.

נסים קלדרון / הנדלים

הביטוי הזה, והספר של חמוטל בריוסף - שכולו שירים על מזון - שואבים מתוך מסורת עתיקה, שחוצה הרבה תרבויות. זאת מסורת האכילה כמעשה תקין, קומוניקטיבי וגם מנחם. זו המסורת של הלחם הנבצע עליידי ראש המשפחה, שמחלק אותו לכל יושבי השולחן, זו המסורת של בית הקפה האירופי ושל שיחת בית קפה, זו המסורת של ברכת המזון, זו המסורת של הילד הלומד לתת לחבר לטעום מן הגלידה שלו גם אם היא יקרה לו מאד, זו המסורת של הלחם והיין המחולקים עליידי הכומר, זו המסורת של המנגל ביום שמחה ושל סעודת ההבראה ביום לווייה, זו המסורת של "מי שאוכל לבר מת לבר", ושל "תבואו ונפתח שולחן".

אבל חמוטל בריוסף לא מעוניינת בצדדים המיתולוגיים של המזון, וגם לא בחלל בית הקפה המלא תצאייסרות (זה בית הקפה שכל כך עניין משרר כמו יעקב שטיינברג). היא מעוניינת בעיקר בשולחן האוכל בבית. האוכל מעניין אותה קודם כל כסוג של אינטימיות, סביב שולחן ביתי, בין אנשים שמרגישים כי כל יום שחולף עושה אותם פחות ופחות מסוגלים לאינטימיות.

"נשב על הגדר / ותחבק אותי קצת, ריבוני. אל תתייחס לדמעות / הצפויות כמו גושי הרוך המצוי מתחת לשמולה / תחבק בשקט. אל תקנה לי תבשיטים ויקרתיים // זהרי נזרתי החוצה מכל סיפוריך: / לא התנגלגלתי מתחת שואה. / לא גבעולי נחתכו להיות יחורים. / לא נפל על הרבו אחי היחיד. / לא צבועים טרפו את הילד. / לא לשאול, כי אם לירות הברזל הנזול קפצתי, / נהייתי פעמון. / אני עונה בכתיבות לטלפונים / שומרת על הכושר ועל

את ספר השירים החדש של חמוטל בריוסף, מזון (כרמל), קראתי בערב אחד, ברצף אחד. קוראי שירה מכירים את ההבדל הגדול בין ספר שירים שמתנגד לקריאה רצופה, ספר שבו כל שיר דורש כיוויכלים חדש, לבין ספר שמומין לקריאה רצופה. ולא מדובר בשבח או בגנאי. מדובר באופי הכתיבה. כאשר יש אמירה אחת, שמופיעה בוואריאציות שונות בשירים השונים, העין הקודרת נמשכת לעבור מוואריאציה לוואריאציה, ולא להפסיק עד שיתגלו המימדים השונים, הפנים השונות, של אותה אמירה.

ואולי המשיכה לקרוא ספר שירה ברצף קשורה ברבר נוסף: שון מזון, ידידותי, לא חד חירות. שירה היא לפעמים פרובוקציה חשובה, הטלה של צל מור ומפתיע על הדברים המוכרים, קריעה של הסדר והתחביר. לא אצל חמוטל בריוסף. יש לה משהו לומר, והיא אומרת אותו כלי לטלטל את קירות הבית, או את עמודי התחביר. שבו ותקשיבו עד הסוף, זה כל מה שהיא מבקשת מן הקוראים, בלי שמץ של נעימה רידקטית. האמירה החוזרת בספר היא משהו כזה: יש לנו הרבה מה לאכר. בואו נשב לשולחן ונשתה משהו, אולי גם נאכל. אחד השירים בספר נקרא קפה: "התחלתי כבר להטיל ספק בבר, אחרי שנים של חיפוטים / בהום המתפורר בשפת החרוש, / שחחום שלי הוא צבע אימתי. // על כוס קפה תלקנו היום / את ירושת ההום בעיניים / ואת אוצר הידידות בין אם לבת / שטמון בשולחן של המטבח".

על כוס קפה, אומרת חמוטל בריוסף, אי אפשר לעשות גדולות ונצורות, אבל אפשר לעשות את מה שבכוון של מלים לעשות, כאשר הן נאמרות באמפתיה: להזכיר משהו כמו אמהות, לאחות חוט שנקרע בין אם לבת, לשמור על צבע שלא ידהה. שכן - יודעת בריוסף - במהלך החיים אנו עלולים לאכר את הצבעים השונים שלנו ולהשאר רק עם צבע כללי, ודהה, ועמום (יש כאן שימוש יפה ולא מתחכם בצבע ההום - של ארמה חרושה, של קפה, של שולחן עץ, ושל צבע עיניים שעובר בירושה מאם לבתה). שיחה אחת טובה על כוס קפה יכולה להחזיר לחיים את הצבע, גם אם היא לא יכולה להחזיר את מה שאבד.

יש, בשפת לדינו, ביטוי שתרגומו הוא משהו כמו "בן אדם שאפשר לצרף אותו אל שולחן". במקום לחלק